

TWEE ZELDZAME PADDESTOELEN.

In het najaar van 1864 vond ik in de omstreken van Haarlem twee, voor zoover mij bekend is, hier te lande nog niet ontdekte paddestoelen, die niet alleen door hare zeldzaamheid, maar ook door haar zeer bijzondere vorm en hare groeiwijze uitmunten.

De eerste is de *Boletus parasiticus* van BULLIARD (*Champignons de France* t. 431, fig. 1, en FRIES *Epicrisis Systematis Mycologici*, bl. 412). Volgens den beroemden Zweedschen fungoloog FRIES is deze zwam in de bosschen van Amerika niet zeldzaam, maar als woekerplant tot dusver slechts bij uitzondering en alleen in Frankrijk, op eene andere zwam (het *Scleroderma verrucosum*) gevonden.

Het geslacht *Boletus* (Pijpzwam) behoort tot de afdeeling der Vlieszwammen (*Hymenomyces*), onderafdeeling *Polyporei* (Buiszwammen), en onderscheidt zich door de buisjes aan de onderzijde van den hoed, aan wier wanden zich de kiemkorrels of sporen vormen. De *Boletus parasiticus* (woekerende Pijpzwam) bezit een halfbolvormigen, gladden, olijfbruinen hoed, waarvan de opperhuid spoedig door scheuren in hoekige lapjes verdeeld wordt, een dunnen gebogen taaijen steel, buiten en binnen geel- of bruinachtig; de buisjes aan de onderzijde van den hoed zijn aflopende, enkelvoudig en geel gekleurd.

Deze soort vond ik in den zeldzamen woekerenden toestand in de maand October in den Haarlemmerhout. De zwam, waarop zij woekert, is de in graslanden en langs de randen van boschwegen vrij algemeene Lederbovist (*Scleroderma vulgare*), (niet *Sc. verrucosum*), eene groote, ronde, met eene lederachtige, min of meer wrattige huid bedekte, aardappelkleurige zwam, die tot de geheel verschillende familie der Buikzwammen (*Gasteromyces*) behoort.

Slechts twee exemplaren van het *Scleroderma* vond ik met den *Boletus parasiticus* bezet. Bij het eene vertoonde deze zich in groot aantal, doch zeer klein, bij het andere was hij aanmerkelijk grooter, doch welligt nog niet volwassen, daar de in de beschrijving vermelde scheuren op den hoed ontbraken. Hoeveel moeite ik ook aanwendde om meer

exemplaren van dezen zeldzamen paddestoel te vinden, zoo mogt dit mij echter niet gelukken, hoewel het aantal *Scleroderma's* in den Haarlemmerhout op sommige plaatsen buitengewoon groot was.

De tweede zwam is de *Geaster fornicatus* (FRIES, *Systema Mycologicum*, III, 12) (gewelfde aardster), eene kleine, zeer sierlijke, zonderling gebouwde plant uit de reeds genoemde familie der Buikzwammen, welke familie gekenmerkt is door de binnen het bekleedsel der zwam aan dunne draadjes of haartjes geplaatste kiemkorrels. De aardsterren dragen dit bekleedsel op een tweede stervormig omhulsel, hetwelk eerst rondom het eerste gesloten is en zich later buitenwaarts omvouwt, zoodat alsdan de punten der ster benedenwaarts zijn gerigt. De groote roestkleurige aardster (*Geaster rufescens*), met zijn schorsachtig omkleedsel, is in dennobosschen hier en daar vrij algemeen, de gewelfde aardster in Duitschland en elders zeldzamer, en hier te lande (zoover ik weet) tot dusver nog niet gevonden.

Het kenmerk der gewelfde aardster is een dubbel buitenbekselsel, dat zich later in tweeën verdeelt. Het onderste blijft half onder den grond, het bovenste heft zich gewelfvormig op, en zijne vier punten rusten dan op den rand van het onderste gedeelte, waardoor een dubbel gewelf gevormd wordt. Het binnenbekselsel, waarin de kiemkorrels bevat zijn, heeft den vorm van een kegelvormig, rond, kort gesteeld knopje en bezit van boven eene getande opening, waardoor de kiemstof als een fijn poeder wordt uitgeworpen. Het buitenbekselsel is in zijn eerste levenstijdperk nog overtogen met eene vleeschachtige, brooze, dikke opperhuid, die spoedig vergaat en meest slechts een kraagje rondom het middelste knopvormige orgaan achterlaat. De kleur is eerst licht bruingeel, later zijn de sterpunten papierachtig en wit en het knopje donkerviolet. In het begin nam ik bij deze zwam een sterken muskusgeur waar; later heeft zij dien verloren. Gedroogd kan zij lang bewaard worden en bezit dan zekere hygrometrische eigenschappen.

Dit plantje staat in vorm zoodanig op zichzelf en heeft door zijn sierlijken en fijnen bouw zooveel overeenkomst met voorwerpen van menschelijke kunst, dat wij bij het eerste gezigt niet aan eene plant, veel minder aan een paddestoel zouden denken. Het geheele geslacht *Geaster* is zeer karakteristiek en scherp begrensd en bestaat slechts uit een achttal soorten. Een boomrijke, vochtige, losse grond in de nabijheid der zee is haar het liefst; in Engeland worden de meeste soorten gevonden.

Ik vond de *G. fornicatus* slechts op een enkel plekje, op een aardwal, onder beuken en dennen verborgen, op de buitenplaats Lindenuweel te Bloemendaal. De schoonste der door mij ontdekte exemplaren bevinden zich thans in de uitmuntende verzameling van Prof. OUDEMANS te Amsterdam¹⁾.

Haarlem, Januarij 1865.

F. W. VAN ERDEN.

---

¹⁾ In September dezes jaars heb ik beide zwamsorten op dezelfde groeciplaatsen teruggevonden.